

Dr. Kovács Tibor

A KATONAI TÁBOROK BIZTONSÁGI RENDSZEREINEK KIALAKÍTÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A ROBBANTÁSOS MERÉNYLETEK MEGELŐZÉSÉRE, AZOK HATÁSAI CSÖKKENTÉSÉRE

A KATONAI TÁBOROK BIZTONSÁGI RENDSZEREI KIALAKÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS ELŐÍRÁSOK

A Magyar Honvédség szerepvállalása a nemzetközi békefenntartó feladatokban sürgető szükségsszerűséggé teszi a katonai (a békeműveletekben résztvevő) erők védelmének megoldását. E feladat kiemelt területként jelentkezik a táborok fizikai védelme, a különböző merényletek megelőzése, hatásaik csökkentése. E terület speciális feladatát jelenti a robbantásos cselekmények vizsgálata, az ellenük való védekezés adminisztratív, technikai/műszaki és szervezeti lehetőségeinek kutatása.

Cikksorozatomban – a hazai és a nemzetközi szakirodalmat, saját kutatási eredményeimet, missziós tapasztalataimat felhasználva – arra vállalkoztam, hogy bemutassam a táborok fizikai védelmének kialakításával kapcsolatos előírásokat, gyakorlati megoldásokat; felvázoljam a témával kapcsolatos hazai és a nemzetközi előírások rendszerét; gyakorlati példákon, esettanulmányokon keresztül érzékeltessem a téma fontosságát.

Természetesen e cikksorozatot elsősorban – a főcímben megfogalmazottak szerint – a robbantásos merényletek megelőzése, azok hatásaik csökkentése aspektusából kívánom a témát feldolgozni, és a téma iránt érdeklődők elé tárni.

1. A KATONAI TÁBOR

1.1 A katonai táborokról általában

A katonai tábor megjelenése egyidős a hadseregek kialakulásával, igaz felállításuk célja, módja, kialakításuk megvalósítása, a táborban lévő „infrastruktúra” minősége koronként, haderőként nagy eltérést mutat.

A mai értelemben vett katonai táborok elődjét a római haderő hozta létre, használta. E táborokat elsősorban a meghódított területeken telepítették a római érdekek katonai erővel történő biztosítása céljából.

„A katonai tábor valóságos város volt. Később a katonai tábort a legtöbb helyen un. polgárváros vette körül. Maga a katonaváros (tábor) átlagosan 20 hektár területet foglalt el. Sánc vette körül, amelyet őrtornyok s négy kapu tört meg. Kettős árokrendszer védte. A tábor központjában a principia, a főhadiszállás, a hivatali helyiség, a fegyverraktár és a templom állt. A tiszték különálló házakban laktak, a katonák közös hálótermekben. A táborban volt

gyakorlótér, raktár, kórház és fürdő. Ostrom alkalmával a hajítógépeket (ballisztákat) gurítható tornyokba szerelték.”¹

Az idézetből megállapítható, hogy az így kialakított tábor lehetővé tette a katonák (esetenként családtagjaik), a kiszolgáló személyzet, a fegyverzet és az állatok elhelyezését; az életfeltételek, a napi élet biztosítását; a katonai közigazgatás működését; a katonai kiképzés végrehajtását. Mindezekon felül – a kor műszaki színvonalának megfelelően – nagy hangsúlyt fektettek a tábor és az ott lévők biztonságának megteremtésére, fizikai védelmére, a támadások visszaverésére.

Napjaink katonai táborai – természetesen a kor színvonalának megfelelően – hasonlóan kerülnek kialakításra. A táborok kialakítását rengeteg tényező befolyásolja, melyet e cikk keretei között csak a szükséges mértékben vázolok fel.

Mi is a tábor? Ha az előzőekben felvázolt kritériumokat vesszük alapul, akkor megállapíthatjuk, hogy a mai laktanyák (béke elhelyezési körletek), a gyakorlatok során berendezett és üzemeltetett ideiglenes elhelyezési körletek, a minősített időszakban a katonai erők által elfoglalt vagy megszállt területek,² a missziós feladatot ellátó erők szállásai mindmind katonai tábor hiszen:

- lehetővé teszik a katonák, a fegyverzet és a technikai eszközök elhelyezését, védelmét;
- biztosítják az életfeltételeket;
- megteremtik a kiképzésnek (a felkészülésnek) a feltételeit;
- biztosítják a napi élet (vagy a harcvezetés) irányításának infrastrukturális hátterét;
- kiemelten kezelik a tábor (laktanya) és az ott lévők biztonságát, fizikai védelmét, a támadások visszaverését.

Mivel a béke elhelyezési körletek, a gyakorlatok alkalmával berendezett táborok létesítése, fenntartása, védelme szabályzókkal, előírásokkal jól körülhatárolt, ezért e cikk keretei között csak a békeműveletekben résztvevő erők táborait veszem górcső alá.

1.2 A békeműveletek katonai táborai

A teljesség igénye nélkül megállapítható, hogy a békeműveletek értelmezése, tartalma, az ahhoz tartozó tevékenységek – beleértve a katonai táborok berendezését is – számos eltérést mutathatnak, hiszen felfogásbeli különbségek mutatkoznak:

- az Észak-atlanti Szerződés (NATO);
- az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ);
- az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ);
- az Európai Unió (EU);
- az Afrikai Unió (AU) által vezetett missziók során.

¹ Forrás: hu.wikipedia.org/Wiki/Limes (2012-11-12)

² Minősített időszakok az Alkotmányban rögzített azon időszakok melyek az állam életének rendeltetésszerű működését, az állampolgárok életét, biztonságát veszélyeztetik, és ennek kapcsán rendkívüli intézkedések bevezetése szükséges. Forrás: Varga Péter Horváth László: A minősített időszakok definiálása, alapvető szabályai, valamint szabályozásának főbb indokai.http://portal.zmne.hu/download/bjkmk/bsz/bszemle2009/3/06_vargapeter2.pdf (2012. 12. 02.)

Ennek ellenére kijelenthetjük, hogy a katonai táborok fizikai védelme minden missziós (békeműveletben résztvevő) erő számára elengedhetetlen, de ezek megvalósítása az alábbi tényezőktől függ:³

- a művelet időtartamától;
- a veszélyforrások minőségétől, intenzitásától;
- az elhelyezett erők nagyságától, szervezetétől, feladatától;
- a befogadó nemzeti támogatástól;
- a földrajzi (geológiai, éghajlati, időjárási, stb.) tényezőktől;
- a táborban elhelyezett erők összetételétől (nemzeti, többnemzetiségű, befogadó);
- számos más tényezőtől (politikai, egészség és járványügyi, a hazai támogatás minőségétől, stb.).

A táborok berendezését számos – nemzeti, NATO, ENSZ, stb. – előírás szabályozza, melyeket az elhelyezett erők kiegészítenek megszerzett tapasztalataikkal.

A továbbiakban áttekintést adok a táborok fizikai védelmének – a robbantásos cselekmények elleni — előírásairól.

2. A KATONAI TÁBOROK FIZIKAI VÉDELMEVEL KAPCSOLATOS ELŐÍRÁSOK, RENDSZABÁLYOK

2.1 NATO előírások

A kétpólusú hatalmi szembenállás megszűnésével a NATO szükségesnek vélte, hogy ártértékelje a nemzetközi biztonságot veszélyeztető tényezőket, az azokra való reagálás lehetőségeit, valamint a szövetség helyét és szerepét a kialakult új világrendben. Az útkeresés már az 1991-ben megfogalmazott stratégiai koncepcióval elkezdődött, azonban igazán az 1999-es, Washingtonban elfogadott tervzetben teljesedett ki. Ettől az időszaktól kezdve jelent meg a NATO fogalmai között a „Force Protection”⁴, amelynek hivatalosan elfogadott magyar megfelelője még nincs.

A Varsói Szerződés megszűnésével az úgynevezett „nagy méretű hagyományos ellenséges haderő” jelentette közvetlen fenyegetés is megszűnt a NATO számára. Bár továbbra is léteznek hagyományos fenyegetések, az új biztonsági környezetben kisebb méretű, ám sokkal diverzifikáltabb fenyegető tényezők jelentek meg, mint például a terrorizmus, az aszimmetrikus hadviselés és a tömegpusztító fegyverek terjedése (prolifерáció).

Értelemszerűen, a „hagyományos” hadviselés háttérbe szorulásával át kellett gondolni a harc- és a hadművelet mindenoldalú biztosításának kérdéseit is, így a katonai táborok berendezését, védelmét is.

³ A felsorolás nem fontossági sorrendben tartalmazza a táborok berendezését befolyásoló tényezőket.

⁴ Erők védelme (szerző).

A hadviselés egyik alapvető elve, a parancsnokok felelőssége, sőt, a NATO-ban elfogadott közös szabály, hogy minden katonai alakulatnak, egységnek és alegységnek - beleértve a parancsnokságokat és törzseket is - meg kell védenie és oltalmaznia magát a várható fenyegetésekkel szemben, a konfliktus teljes időtartama alatt. Az MC 400/2 a „*Túlélési képesség és a Force Protection*” című kiadvány (a továbbiakban: Utasítás) ezt megerősítve, a „*védelmet és oltalmazást*” a Szövetség „*alapvető műveleti képesség*”-évé (basic operational capability) nyilvánítva megállapítja: „*A túlélési képesség és a Force Protection feladata, hogy csökkentsék az ellenség bármilyen tevékenységének hatását, beleértve a tömegpusztító fegyverek elleni védelmet, és ezzel egy időben biztosítsák a Szövetség cselekvési szabadságát és haderejének harci hatékonyságát*”.

Az MC 400/2 leszögezi, hogy „bármely ellenség megpróbálhat nem-hagyományos hadviselési és harcéljárési módokat alkalmazni, hogy legyőzze a NATO erőit és aláassa a Szövetség szilárdságát. Ebből adódóan várható, hogy az általuk vélt, vagy valós gyenge és sérülékeny pontokat célozzák meg, amelyből következik, hogy szükség van egy jól megalapozott és átfogó Force Protection stratégiára”. E felismerésből adódóan, NATO magasabb parancsnoki szinten kidolgozásra került egy olyan utasítás, amely a Force Protection stratégia alapját képezi. Az Utasítás célja az volt, hogy a Force Protection feladatok következetes végrehajtása minden helyzetben, illetve mindenfajta fenyegetettség ellen védelmet nyújtson a csapatok számára. A Force Protection eljárásokat mind békefenntartó feladatok, mind válságkezelő műveletek, mind háborús tevékenység során alkalmazzák.

A kidolgozott utasítás alapját képezi a Force Protection stratégiának, amelyet NATO magasabb parancsnoki szinten (regionális parancsnokságoktól felfelé) szükségesnek ítélnék ahhoz, hogy a kellő védelem biztosított legyen a NATO személyi állománya és eszközei számára, és amely egyaránt alkalmazható a NATO északi és déli parancsnokságai által. Azon nemzeti előírások, amelyek szigorúbbak az „Utasításban” meghatározottaknál, eredeti formájukban, a nemzeti követelményeknek megfelelően kerülnek alkalmazásra. Az egyes alárendelt parancsnokságok az általuk szükségesnek tartott mértékben kiegészítő Force Protection utasításokat és terveket készíthetnek.

Az Utasítás leszögezi, hogy a Force Protection végrehajtása az egyszemélyi parancsnoki felelősség körébe tartozik. A Force Protection-ért az egyes térségeken (régiókon) belül az adott regionális parancsnok a felelős. A saját szintjükön ugyanakkor az egyes alárendelt parancsnokok ugyanúgy felelősek a Force Protection feladatok végrehajtásáért, mint a saját Force Protection terveik elkészítéséért. A terveknek meg kell felelniük az Utasítás szellemének és céljainak. Az egyes csapathozzájárulást biztosító nemzeteknek (Force Contributing Nation) tájékoztatniuk kell a felelős parancsnokot, amennyiben saját Force Protection szabályaik eltérnek a NATO utasításaitól.

A kidolgozott Utasítás a Force Protection fogalmát az alábbiak szerint határozza meg: „A Force Protection mindazon rendszabályok és eljárások összessége, amelyek végrehajtásának célja, hogy csökkentsék a saját személyi állomány, a létesítmények, a felszerelések, a hadműveletek és a vezetés-irányítási és informatikai rendszerek sérülékenységét bármilyen ellenséggel és fenyegetéssel szemben, minden helyzetben, ezzel megőrizve a saját cselekvési szabadságot és a saját haderők műveleti hatékonyságát. E célok a kockázati tényezők helyes és folyamatos kezelésével érhetőek el.”

A Force Protection konkrét megvalósulása a táborok védelme során a kockázati tényezők helyes felmérésén és az azok ellen hozott rendszabályok megfelelő meghatározásán kell, hogy alapuljon, nem pedig az egyes kockázati tényezők megszüntetésén.

Minden táboron belül a helyi parancsnokoknak kell felmérniük a lokális biztonsági helyzetet és annak megfelelően meghatározni a védelem szükséges mértékét. A minimálisan bevezetendő rendszabályok speciális körülmények fennállása esetén természetesen szolgálati úton is elrendelhetők, bevezethetők.

A Befogadó Nemzettel minden parancsnokságnak és alárendelt alakulatnak más-más kapcsolata van a Force Protection, így a táborok védelme tekintetében. Egyes parancsnokságok és alárendelt alakulatok nagyobb katonai létesítményeken belül kerülnek elhelyezésre, mások kikülönítve. Minden parancsnok felelőssége, hogy kapcsolatot teremtsen alárendelt alakulata felelősségi körzetén (area of responsibility) belül a helyi polgári és katonai hatóságokkal, mivel a Force Protection megosztott feladatot jelent a parancsnok és a Befogadó Nemzet között, amint azt a SOFA (status of forces agreement) és a MOU (memorandum of understanding) dokumentumok is minden esetben rögzítik. Függetlenül azonban a Befogadó Nemzet által biztosított támogatástól, a tábor védelme a parancsnoki felelősség körébe tartozik.

2.2 Általános előírások⁵

Az Amerikai Egyesült Államok haderejében- így a NATO missziók többségében is – az amerikai (kivételesen a nemzeti tábor létesítése és fenntartása) előírások érvényesülnek. Ennek értelmében az alábbi rendszabályok betartása kötelező:

- a parancsnoki munka és ellenőrzés;
- a tervezési eljárások következetes végrehajtása;
- veszélyforrások felmérése és kezelése;
- védelmi építmények kialakítása;
- a tábor logisztikai támogatása;
- a meglévő infrastruktúra üzemeltetése.

A táborok védelmének célja az, hogy csökkentjük az erők pihenése esetén bekövetkező nemkívánatos eseményeket és gondoskodjunk a biztonságról, a stabilitásról, a támadás utáni átmenetről és az újjáépítésről.

Az ezzel foglalkozó kézikönyvek áttekintést adnak a Force Protection harcászati, technikai és eljárási technikáiról, különböző alegységek vonatkozásában (tábori körülmények között). Külön kiemelik a rendelkezésre álló anyagok felhasználását a táborok védelme érdekében.

A tábori elhelyezéssel foglalkozó kézikönyvek, szabályzók, utasítások lefedik a szárazföldi haderő elhelyezési körletei, a légi repülőterei, a haditengerészet kikötői objektumai létesítésével, fenntartásával kapcsolatos előírásokat.

⁵ GTA 90-01-010 alapján.

Ezen harcászati szintű kézikönyvek alapvetően bemutatják a védelmi és a logisztikai megoldásokat, a helyzeti reagálásokat, a belépés ellenőrzés szabályait, a belső biztonsági előírásokat, a tűzvédelmet, a távközlést, a támadásra való reagálást.⁶

A kézikönyvek és előírások az „Összesített veszélyforrások műveleti alapjai” című kiadvány előírásai alapján fogalmazódtak meg. Ezek tartalmazzák a legjobban bevált – a DoD⁷ laboratóriumában kikísérletezett – a robbantásoknak legjobban ellenálló anyagokat és terveket. A kézikönyvek nem adnak konkrét eljárási elveket. Bővebb információkat a törzs (tábor parancsnokság) anti-terrorista tisztól, a speciális (helyzeti) adatoktól (all hands meetings) és személyes tapasztalóktól nyerhetünk. Egyébként a DoD honlapján naprakész információkat találhatunk a <https://atep.dtc.mil/> vagy <https://www.atep.smil.mil/> oldalakon.

2.3 A végrehajtással kapcsolatos előírások

E kézikönyvek ajánlásokat nyújtanak a táborok védelméről, e feladatok logisztikai támogatásáról. Nagyon fontos megjegyezni, hogy ezen ajánlások nem akarják a parancsnokok önállóságát, döntési lehetőségét, szabadágát befolyásolni, csak útmutatást nyújtanak az alábbi területeken:

- a tábor védelmének tervezésében, szervezésében;
- a feladatok logisztikai támogatásában;
- a védelem megoldásaiban (akadályok kialakítása, megvilágítás, érzékelők, kommunikációs csatornák fenntartása);
- a belépést szabályzó, detektáló felszerelések vonatkozásában;
- tűzvédelmi és más biztonsági felszerelések vonatkozásában.

3. A VÉDELEM ALAPJAI, A PARANCSNOKI MUNKA ÉS ELLENŐRZÉS

A tábor védelmének megszervezése intézményesített felelősség, a táborparancsnok egységes és oszthatatlan feladata. A táborparancsnok a tábor védelmét az Állandóság, Biztonság, Átmenet, és Helyreállítás (SSTR – Security, Stability, Transition, Reconstruction) figyelembevételével szervezi meg. A védelem megszervezésénél figyelembe veszi a rendelkezésre álló erőket, a technológiai lehetőségeket. Helyzetértékelése során nagyban támaszkodik a Tábor Védelmi Műveleti Központ – (BDOC – Base Defence Operations Center) által szolgáltatott adatokra és információkra.

3.1 Összesített veszélyforrások parancsnoki munkája

A veszélyforrások elleni sikeres biztonsági munka a bevezetett és megújuló rendszabályoktól függ. A csapatok felelőssége a biztonságért a kiképzettségen, a szervezetszervezésen és az ehhez szükséges felszerelések megfelelő alkalmazásától függ, amely közösen alkalmassá teszi az

⁶ az Amerikai Védelmi Minisztérium 3000.05 direktívája alapján.

⁷ Department of Defense – Amerikai Védelmi Miniszteri Hivatal.

erőket az I. és II. fokú fenyegetettség elleni tevékenységre, illetve a III. fokú veszélyeztettség elleni tevékenységre is.

A vezetés egysége segít legyőzni azokat a kihívásokat, amelyeket a különböző egységek, különböző vezetése, a különböző feladatok ellátása során generálnak. Ezen erők - alapfeladatok végrehajtása mellett – ki vannak jelölve a JCOB (Joint Contingency Operations Base - Összesített Veszélyforrások Műveleti Alapjai) FP feladatainak végrehajtására is.

A JCOB rangidős parancsnoknak biztosnak kell lennie abban, hogy a parancsnoki együttműködés a kellő időben, megfelelő prioritással, az egységek közötti feladatmegosztással került megszervezésre.

3.2 Alap (Tábor) Védelmi Műveleti Központ (BDOC)

A BDOC a parancsnoki munka alapvető eszköze (képesége) amely a JCOB előírásaira támaszkodva megalapozza a tábor védelmével kapcsolatos tevékenységeket, az FP-nek, és a biztonsági műveleteknek a főbb feladatait.

A fő JCOBs feladatok végrehajtása érdekében a kijelölt biztonsági erők a BDOC alárendeltségébe kerülnek és gondoskodnak az alapvető biztonság növeléséről a katonai táborokban.

A kisebb katonai táborok JCOBs- a az önvédelmen alapul. Minden esetben a táborban elhelyezett erők látják el a tábor fizikai védelmét.

A BDOC elsődleges feladata a parancsnoki munka harctámogatása, a védelem és a tűztámogatás. A BDOC magába foglalja a parancsnokság és a táborban ideiglenesen elhelyezett erők képviselőit is.

Töbrendeltetésű egységek (multi-service units), többnemzetiségű egységek, a befogadó nemzet, nemzetközi ügynökségek szervezeti szintén részt vehetnek a BDOC munkájában.

3.3 Javaslat a BDOC összetételére

- Műveleti elem:
- BDOC főnök (parancsnok, Tábor Védelmi Erők parancsnoka);
 - hadműveleti beosztott;
 - vegyivédelmi tiszt;
 - műszaki tiszt;
 - katonai rendészet vagy biztonsági rendészet képviselője;
 - jogi szakértő.
- Hírszerző elem:
 - felderítő főnök;
 - hírszerző;
 - elhárító.
- Tűztámogató elem és Tűztámogató Koordinációs Központ
- Terület Kárellenőrző elem

- CIMIC elem
- Híradó központ
- Összekötő csoport
- RAOC/RTOC összekötő tiszt
- Befogadó nemzet képviselője
- Harcászati erők összekötő tisztje
- Felderítő- és elhárító összekötő tisztek

3.4 A parancsnok felelőssége

JCOB parancsnok

- felelős a tábor FP feladatainak végrehajtásáért és a biztonság fenntartásáért;
- begyakoroltatja az ideiglenes műveleti irányítás (OPCON) vagy a harcászati irányítás (TACON) feladatait az FP vonatkozásában a táborban elhelyezett, vagy átvonuló erők, illetve a különböző kiszolgáló állomány részére, amelyek a tábor területén tartózkodnak;
- gondoskodik a törzsvezetésről, a tábor harcászati védelmének megszervezéséről a tábor védelmi terv alapján.

Az elhelyezésben részesült egység parancsnoka

- részt vesz a tábor védelmi tervének elkészítésében;
- gondoskodik az egysége vezetéséről, az egysége számára kijelölt védelmi terepszakasz berendezéséről a tábor védelmi tervében foglaltak alapján;
- vezeti az egyes harcos és kötelékkiképzést a feladatokra történő felkészültség ellenőrzése céljából;
- felajánlja egysége speciális védelmi eszközeit, felszereléseit a védelem megerősítése céljából a tábor parancsnokának;
- gondoskodik egysége belső biztonságáról;
- gondoskodik a saját és a tábor kommunikációs vonalainak összehangolásáról.

A biztonsági erők parancsnoka

- Az Összesített Veszélyforrások Műveleti Alapjai szerint, mint a védelem első vonala tevékenykedik az ellenséges műveletek ellen, tájékoztatja a tábor parancsnokát.

4. A „FORCE PROTECTION” FELADATAI ÉS A VESZÉLYELEMZÉSEK RENDJE

Mint azt láthattuk, és ahogyan az a Force Protection fogalmából egyértelműen kiderül, a Force Protection feladatok végrehajtásának célja, hogy csökkenjen a személyi állomány, a technikai eszközök, a létesítmények és a vezetés-irányítási és informatikai rendszerek sérülékenysége, minden időszakban, bármely ellenséggel és fenyegetéssel szemben, és ezzel megőrizhető legyen a saját csapatok cselekvési szabadsága és műveleti hatékonysága.

4.1 Veszélyek elemzése (threat assessment)

A NATO előírásai közül az MC 161 szabályzat tartalmazza azon veszélyelemzéseket, amelyek egy adott Force Protection terv alapját biztosítják. A parancsnokságok és alárendelt alakulatok a rendelkezésre álló információk alapján végrehajtják a veszélyek elemzését és az érintett alakulatok kiértékelését. Ezen elemzéseket – a NATO hadszíntéri vezetés-irányítási és informatikai rendszerén keresztül - az összes alakulat számára hozzáférhetővé teszik.

4.2 Saját csapatok sebezhetőségének felmérése (vulnerability assessment - VA)

A táborok védelmi tervét az előljáró parancsnok hagyja jóvá. Ennek megfelelően – az előzőekben felsorolt tartalommal - minden szintű parancsnokság és törzs el kell, hogy készítse előljárója számára a saját csapatok tevékenysége során adódó átfogó, aktuális és várható sebezhetőségi és veszteségi felmérést. Az előljáró parancsnokok ennek megfelelően fogják „testre szabottan” meghatározni az adott egység vagy alegység összetételét, valamint a tábor védelmét biztosító erők összetételét.

4.3 Oltalmazó biztonság (protective security - PS)

A Force Protection alapköve. A hatékony PS célja, hogy visszatartó erőt jelentsen a terrorista és más bűnözői tevékenységekkel szemben, amelyek az adott parancsnokság, törzs, vagy egység ellen irányulnak az adott térségben. A PS három fő területet ölel fel:

(1) A J2 Force Protection tiszték szoros együttműködésben végzik feladataikat a magasabb parancsnokságok, törzsek és a hadosztályok felderítő és biztonsági tisztjeivel, hogy a PS tervek belekerüljenek a Force Protection tervekbe, valamint megfelelő szakmai útmutatást kapjanak a nem háborús körülmények között végrehajtandó gyakorlatok, illetve a háborús körülmények között végrehajtandó hadműveletek terveinek elkészítéséhez.

(2) Oltalmazó Biztonsági Tervek (Protective Security Assessments): minden parancsnokság, törzs és alárendelt alakulat köteles rendszeresen ellenőrizni az oltalmazó biztonsági rendszabályainak hatékonyságát, arra az adott készségi fokra, amelyben éppen van, illetve állandóan készen kell állnia, hogy a lehető legrövidebb időn belül végrehajtsa a következő készségi fokozat minden rendszabályát.

(3) Biztonság és egészségügyi biztosítás

a) Biztonság: a hiányosságok „gyógyításának szerepe”. A preventív rendszabályok révén biztosítani kell a saját erők megóvását bármilyen emberi-, felszerelésbeli-, vagy műveleti képességbeli veszteségtől, illetve csökkenéstől, ami többszintű, célirányos biztonsági eljárásorozat eredményeképp valósul meg. E feladatok mind a túlélési képesség megerősítését célozzák. A hadműveletek környezetére általában jellemző a helyi polgári törvénykikényszerítő és -végrehajtó („law enforcement”) hivatalos szervek jelenlétének a

hiánya, ami gerjesztőleg hat a balesetek és incidensek bekövetkezésére. Ez igen változatos, jórészt nem tipikusan katonai jellegű feladatokat ró a parancsnokokra, valamint rákényszeríti őket, hogy saját beosztottaik felé ők is hasonló, fokozott elvárásokkal éljenek. Elengedhetetlenül fontos, hogy megőrizzük saját harcértékünket, amelyet balesetek és egyéb incidensek nem csökkenthetnek.

b) Egészségügyi veszélyek: ezek a személyi állományt főleg étel- és vízmérgezések, helyileg állandóan jelenlevő betegségek, vagy állatok, rovarok terjesztette, levegőben, illetve nemi úton terjedő fertőzések formájában fenyegetik, amelyekre minden Force Protection tervben fel kell készülni.

4.4 Válsághelyzeti reagálás és a következmények kezelése

Minden érintett egység számára elengedhetetlenül fontos a feladatának folytatásához, illetve az esetleges következmények felszámolásához. E feladat végrehajtása biztosítja a kötelékek bármely incidensre és válsághelyzetre való, azonnali reagáló képességét. Minden létesítmény teendőit, illetve tevékenységét rendszeresen gyakoroltatni kell. E feladat elsősorban a J2 tevékenységeinek folyamatos végrehajtását feltételezi, szoros együttműködésben az egyes szövetséges és partner nemzetek nemzetbiztonsági szolgálataival. Az együttműködés konkrét formáját a NATO az egyes nemzetekkel együttműködésben, azok igényeinek és lehetőségeinek megfelelően, külön-külön alakítja ki, így az változatos formájú lehet. Az együttműködés hadszíntéri parancsnokságok esetében jellemzően a NIC-eken⁸ keresztül valósul meg, míg regionális parancsnokságok esetében lehetséges NIC-eken, összekötő tiszteken keresztül, közvetlenül a NATO kommunikációs rendszereim (BICES, CRONOS), illetve egyéb formában.

5. A FELDERÍTŐ SZERVEK FELADATAI

A Force Protection feladatok és a Force Protection tervekben rögzített tevékenységek végrehajtásának alapja a folyamatosan végzett, jól szervezett, az adatokat összegző, abból következtetéseket levonó, az adatokat időben szolgáltató felderítő- és elhárító rendszer(ek) működtetése.

A magasabb parancsnokságok (a NATO Utasítás értelmében: hadosztálytól felfelé) felderítő szolgálata (J2) felelős az együttműködés megszervezéséért, a helyzetelemzésért, az adatok továbbításáért a saját szolgálati útjukon, együttműködésben az alárendelt parancsnokságok törzseivel, a nemzeti felderítő szervekkel és a SHAPE felderítő szervével. Az összehangolt tevékenység eredményeképpen az elsőbbséggel rendelkező felderítési követelmények prioritással indulnak útba, a szövetséges hadműveleti- és hadászati szintű parancsnokságoktól, ami feltételezi más katonai és polgári nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködését is. A

⁸ A NIC olyan önálló, nemzeti katonai elem, (a hangsúly az önállóságon van) amely egy adott művelet valamely J szintű parancsnoksága mellé rendelve, földrajzilag is ott elhelyezve, a J2X-el szorosan együttműködve hajtja végre nemzeti felderítési feladatait, más szóval összekötő kapcsot képez a nemzeti, illetve a szövetséges, vagy koalíciós felderítő struktúrák között. A NIC-ek a nemzeti felajánlás részét képezik. Nem arról van csak ugyanis szó, hogy 2–3 főt delegálunk az adott törzs mellé, hanem egyfajta hozzáférést biztosítunk a műveleti parancsnokság számára a nemzeti hírszerző vertikumunk képességéhez, hiszen a műveleti parancsnokság a NIC-eken keresztül közvetlen információ igénnyel fordulhat a nemzeti hírszerző szolgálatokhoz, elemzéseket, kockázatelemzést kérhet stb. Forrás: Tóth András: A válságreagáló műveletek felderítő támogatásának néhány tapasztalata. <https://olibox.zmne.hu/cgi.../w207m.bat> (20102. 12. 03.)

felderítés célja, hogy biztosítsa a parancsnokok megfelelő előrelátását, tájékoztassa őket az aktuális veszélyeztetettségi szintről a konfliktus teljes vertikumán keresztül, különös tekintettel a hadszíntéri terrorista tevékenységre. Mindez az alábbi feladatok végrehajtását öleli fel:

a) A terrorista tevékenységre utaló jelzések és információk vétele

A terrorista tevékenységre való figyelmeztetést és információkat a NATO elsősorban a szövetséges nemzeti felderítő- és biztonsági szervektől és a befogadó nemzetek biztonsági szolgálataitól kaphatja. Információk érkezhettek még a helyi biztonsági, vagy közbiztonsági erőktől, illetve a szövetséges hírszerző alakulatoktól (ahol vannak). Természetesen egy adott NATO parancsnokság közvetlenül is kaphat jelzéseket, fenyegetés vagy figyelmeztetés formájában a terrorista szervezetektől.

b) A fenyegetettség vizsgálata

A NATO parancsnokságok felderítő törzse információgyűjtő (nem információszerző!) és elemző tevékenysége során vizsgálja a fenyegetéseket és a fenyegetettségi szinteket, más katonai és polgári nemzetbiztonsági szolgálatok és szervek bevonásával, beleértve a nyílt forrásokat is, például a médiát. E tevékenység eredménye a terrorista fenyegetettség szintjének megállapítása, behatárolva, hogy az egyén-, csoport- vagy nemzet ellen irányul, NATO vagyontárgyat fenyeget-e, érint-e NATO tagokat vagy olyan területeket, amelyek NATO fennhatóság alá tartoznak. A kiértékelési eljárás egyes nemzeti nemzetbiztonsági szolgálatok, illetve vezérkar J2 igazgatóságok esetében eltérhet a NATO eljárástól, de nagy vonalakban meg kell egyeznie a felvázoltakkal.

c) Az információk továbbítása

Habár a terrorizmussal kapcsolatos nemzetbiztonsági információk nagytöbbsége a SHAPE-re érkezik, a regionális szerveknek is gondoskodni kell a terrorista fenyegetettséggel kapcsolatos információk összegyűjtéséről, továbbításáról, nem csak az előljáró felé, hanem az alárendelt és együttműködő parancsnokságok felé is. A J2 részlegnek gondoskodnia kell a szolgálati út és a tájékoztatási rendszer szabályainak betartásáról, hogy a hírszerzési felelőségi körzeteken belül tiszta helyzet alakuljon ki. A legnagyobb hatékonyság érdekében nem csak a NATO elemeit, de a befogadó nemzetek nemzetbiztonsági szolgálatait is célszerű bevonni a folyamatba, a felderítési adatok hitelességének lehető legjobb megállapítása céljából. A továbbítás során az alábbi szempontok élveznek elsőbbséget:

- időszerűség;
- felhasználhatóság;
- érthetőség;
- lényegre törés;
- egységesítés (szabványosítás);
- kiértékeltség;
- sürgősség;
- elosztás;
- rendszeresség;
- biztonság.

A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint a hadszíntéri J2 szervezet feladata a korai figyelmeztetés és riasztás, hogy a parancsnokok képesek legyenek a megfelelő készültségi fok elrendelésére. A szolgálatok tevékenysége elkülönül a többi támogató parancsnokság és más hadműveleti szolgálatok tevékenységétől. Mind a hírszerzés (intelligence), mind az elhárítás (counter intelligence) tevékenysége folyamatos a konfliktus teljes időtartama alatt, sőt nem mellőzhető a művelet kezdetét megelőzően sem, mert a potenciális ellenfél keresi a lehetőséget a NATO csapatok beavatkozásának megakadályozására.

Az adatok továbbítása a felderítő támogatás legkritikusabb eleme, mivel egyszerre kell megfelelni a titkosság (rejtettség) és az időszerűség követelményeinek. Az információk továbbítása a „Hadszíntér Tájékoztatási Rendszeren” (Threat Dissemination System - TDS) keresztül, az alábbi lépések során valósul meg:

- az információ feldolgozása az AJP 2.2 utasításai alapján;
- a speciális a hadszíntéri terrorista vonatkozású információk elkülönítése, megjelölve a célobjektumokat vagy személyeket, illetve a potenciális elkövetőket;
- a parancsnokság és a kijelölt egységek a TDS-t mint a leggyorsabban rendelkezésre álló speciális eszközt kötelesek használni. A NATO elvárása, hogy az információ megszerzője 30 percen belül minden érintetthez el tudja juttatni egy-egy felelősségi körzeten belül a terrorista fenyegetettségre vonatkozó információt;
- a TDS-hez kapcsolódó követelmény, hogy a terror fenyegetettséget ismertető tájékoztatót vegyen részt a harcvezetési központ (parancsnokság, törzs), a felderítő szolgálat (J2) és minden olyan érintett szervezet képviselője, amelyek megszerzik, továbbítják, vagy megkaphatják a fenyegetettségre vonatkozó információkat, az alábbiak szerint:
- 30 percen belül kapcsolat felvétele a potenciális terrortámadás célobjektuma ügyeletes tisztjével. A kapcsolatfelvétel elsődleges eszköze a titkosított telefonvonal. Amennyiben a titkosított (biztonságos) telefonvonalon az információ továbbítása nem lehetséges, akkor azt rejtjelző eszköz alkalmazásával, nyílt vonalon kell továbbítani.

A küldő minden rendelkezésre álló információt megad az alábbi formában:

„Ez nem gyakorlat! Ez valószínű terroristafenyegetettségre történő figyelmeztetés.”	KÖTELEZŐ
A hívó nemzetisége, szervezete, az egység telefonszáma.	KÖTELEZŐ
Információval rendelkezünk arról, hogy terroristatámadás fog bekövetkezni (terület vagy személyek) ellen.	KÖTELEZŐ
A terroristatámadás várható időpontja (dátum, idő).	KÖTELEZŐ
A terroristatámadás a (támadó személye, nemzetisége) részéről fog bekövetkezni.	HA ISMERT
A terrorista az alábbiakat fogja használni (a fegyver típusa, az elkövetés módja)	HA ISMERT
A támadás azért következik be, mert (a támadás indítéka)	HA ISMERT
Az információ eredete (az információ forrásának általános leírása, a forrás lehetősége és megbízhatósága).	Ha az adatszolgáltató zártvonalon továbbítja az információt.

Az értesítést követően végre kell hajtani a fenyegetettség kiértékelését, mely az alábbi módszerekkel történik:

Elemzés

A fenyegetettség analízise a legkritikusabb része a kiértékelési eljárásnak, mely közvetlen kihatással van a Force Protection készültségi szint és a magasabb harckészültségi fokozat meghatározására. Jelenleg a NATO nem rendelkezik olyan rendszerrel, amellyel meghatározható a terrorista fenyegetettség szintje. Általánosságban az „alacsony/közepes/magas” terminus kerül alkalmazásra, de ez nem elegendő a fenyegetettség pontos meghatározásához, ugyanakkor ez az elfogadott eljárás mindkét szövetséges régióban. Ez az eljárás nem különíti el a terrorista fenyegetettséget a szervezett bűnözés más formáitól.

Hat faktor kerül figyelembe vételre a terrorista fenyegetettségre vonatkozó adatok összegyűjtése és elemzése során. Ezek a tényezők az egyes országok közötti megállapodásokon alapulnak.

MEGLÉT: egy terrorista csoport jelen van, vagy képes megjelenni egy adott országban, vagy régióban;

KÉPESSÉG: a potenciális elkövető megszerzett, megállapított vagy feltételezett képessége elvezethet-e a merényletbe;

SZÁNDÉK: meg van-e a NATO, vagy NATO tagállam ellen tervezett vagy feltételezett terrorista tevékenység elkövetésére vonatkozó szándék, akarat, amely bármilyen támadáshoz vezethet;

TÖRTÉNET: bemutatja a korábbi időszak terrorista tevékenységét;

CÉLPONT KERESÉS: időbeli, megbízható információk a készülő terrortámadások lehetséges célpontjairól;

KÖRNYEZETI BIZTONSÁG: a belső politikai és biztonsági konszolidáció milyen hatással van a terroristák lehetőségeire és tevékenységük elemeire, korlátozzák-e képességeiket.

ÖSSZEGZÉS

Jelen cikk nem a teljesség igényével került összeállításra. Célom az volt, hogy bemutassam a katonai táborok védelmével kapcsolatos előírásokat és eljárásokat, különös tekintettel a parancsnoki munka végrehajtására és a „Force Protection” feladatok megvalósulására.

A tervezési követelmények, a veszélyelemzések, a válsághelyzetre történő reagálás feladatainak felvillantásával kívántam érzékeltetni, hogy a katonai táborok védelmének tervezése bonyolult, összetett összefegyvernemi feladat, melyben a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok és a szövetséges parancsnokságok felderítő részlegeinek összehangolt tevékenysége kiemelt jelentőséggel bír.

A műveleti előírások – nagyléptékű – szemléltetése csak az első lépés a katonai (a békeműveletekben résztvevő erők számára berendezett és fenntartott) táborok fizikai védelmével kapcsolatos tevékenységek sorában. Kutatási eredményeimet, személyes tapasztalataimat felhasználva a cikksorozat további részeiben a táborok fizikai védelmével kapcsolatos előírásokat és azok gyakorlati megvalósulását mutatom be.

TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-2011-0001 Kritikus infrastruktúra védelmi kutatások, A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”

„The project was realised through the assistance of the European Union, with the co-financing of the European Social Fund.”

A FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

TANULMÁNYOK:

1. Dr. Kovács Tibor mk. alezredes: A Magyar Műszaki Kontingens, ahogy én látom, I. kötet. (Budapest, 2000.)
2. Dr. Kovács Tibor mk. alezredes: A Magyar Műszaki Kontingens, ahogy én látom, II. kötet. (Budapest, 2000.)
3. Kovács Tibor: A túlélőképesség fokozásának műszaki feladatai. Hadtudomány 2004/1. (ISSN 1215-4121)
4. Dr. Kovács Tibor mk. alezredes – Talián István őrnagy: A „Force Protection” és a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége. Felderítő Szemle III. évfolyam 1. szám, 2004. március. (ISSN 1588-242X)

INTERNET HONLAPOK:

1. „Force Protection in the future” - <http://library.northernlight.com>
2. „Force Protection disparities” -<http://www.cgsc.army.mil>
3. „Force Protection: key to Army XXI plan - <http://www.dtic.mil/armylink/news>
4. „Force Protection: antiterrorism, 1997., US Army Training and Doctrine Command - <http://ftp.fas.org/irp/doddir/army>
5. Joint Forces Staff College Library (szabályzatok és kiadványok gyűjteménye) [http://www.jfsc.udu.cdu/library/bibliography/Force Protectionrotect.htm](http://www.jfsc.udu.cdu/library/bibliography/Force%20Protectionrotect.htm).
6. A katonai tábor www.wikipedia.org/Wiki/Limes (2012-11-12)
7. Tóth András: A válságreagáló műveletek felderítő támogatásának néhány tapasztalata. <https://olibox.zmne.hu/cgi.../w207m.bat> (20102. 12. 03.)
8. Varga Péter Horváth László: A minősített időszakok definiálása, alapvető szabályai, valamint szabályozásának főbb indokai.http://portal.zmne.hu/download/bjkmk/bsz/bszemle2009/3/06_vargapeter2.pdf (2012. 12. 02.)

NATO SZABÁLYZAT:

1. MC 400/2. „A túlélési képesség és a Force Protection” utasítás
2. GTI 90-01-010 JOINT CONTINGENCY OPERATIONS BASE (JCOB) FORCE PROTECTION HANDBOOK (1 March 2009)